

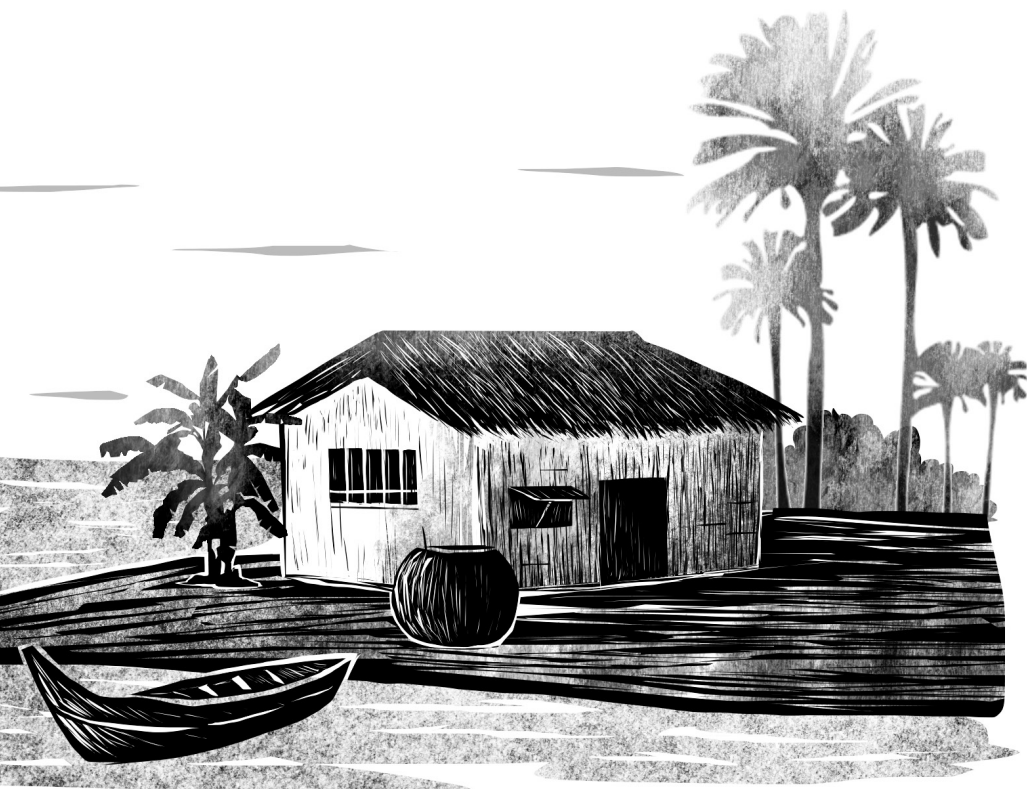
ĐOÀN GIỎI

CÁ BÔNG MỦ

Phần thứ nhất

NHÀ XUẤT BẢN KIM ĐỒNG

C huyện này xảy ra vào tháng năm 1930-1931, lúc Tây bắt đầu phóng con đường từ Rạch Giá chạy qua Hà Tiên.

Thuở ấy, vùng đất nằm trên eo biển vịnh Xiêm La còn rừng bụi mịt mù, đầy sơn lam chướng khí. Cheo leo trên những cồn đất trụi, một vài xóm lẻ loi nép cạnh bìa rừng, xơ xác. Từ xóm này qua xóm kia phải mất cả ngày đường dùng chà gặt¹ chém dây mây, vệt gai góc mới mở được một lối đi. Dân cư gồm có

¹ Chà gặt: Một loại dao đi rừng, rất sắc.

Đoàn Giải

người Miên² đã ở đây nhiều đời, người Hoa kiều con cháu Mạc Cửu sang Hà Tiên khai phá từ trước và đa số là người Việt từ các tỉnh miền Trung Nam bộ đổ xuống khai hoang bảy, tám chục năm nay.

Dân chúng sống về nghề săn thú, bắt rắn bắt cá sấu lấy da. Mùa khô, đồn củi đặt rượu. Mùa nước làm nghề hạ bạc³, chài lưới, đóng đáy. Người Miên còn nắn thêm nổi niêu, vại hũ. Đó là những nghề phụ nhưng họ nhờ đấy mà sinh sống. Mọi gia đình mỗi năm vẫn làm một mùa ruộng nhưng chỉ đủ nộp thóc cho chủ điền, phải vay lúa ăn đợi làm mùa sang năm. Nợ năm này chồng sang năm khác, cột chân người tá điền đời này qua đời kia trong bàn tay địa chủ.

Mỗi miếng ruộng khai hoang đổi mấy mạng người. Các ông già bà lão thường kể lại cho con cháu nghe không biết bao nhiêu chuyện rừng rợn. Cọp hùm nhan nhản, ban ngày xông vào các xóm vỗ đàn bà, trẻ nít, bắt trâu bò. Rắn hổ mây⁴ to hơn bắp vế, hai mắt đỏ như hai ngọn đèn lướt ào ào như cơn gió, đầu lắc lư cất cao khỏi ngọn sậy. Có những đám mạ sáng ngày ra tát nước thấy một lần dài như cây chuối kéo từ bên này sang bên kia, mất hút vô rừng. Đó là vết rắn bò đi kiếm mồi.

² Miên: Cách gọi cũ với đồng bào Khmer.

³ Hạ bạc: Nghề làm dưới nước như đánh cá, tôm, tép ở biển hay sông.

⁴ Hổ mây: Thường gọi là rắn hổ mang chúa, thuộc họ Rắn hổ, phân bố chủ yếu các vùng rừng nhiệt đới ở Ấn Độ và Đông Nam Á. Đây là loài rắn độc dài nhất thế giới, chiều dài tối đa trong tự nhiên là 7 mét. Loài rắn này trở thành huyền thoại ở vùng Đồng bằng sông Cửu Long, thân mốc vàng, mang bành to, hai mắt đỏ rực, phóng như gió cuốn trên ngọn cây, thường đi có đôi...

Ban đêm, cọp gầm cà um cà um vắng vắng, tiếng vượn hú hỉ non trên cội mấm, tiếng lợn rừng nhai vộp⁵ rào rào bên hè. Bệnh sốt rét, bệnh dịch, trái trời hoành hành mỗi năm giết mấy chục mạng người. Đời sống gieo neo vất vả đầy lo âu sợ hãi.

Đi đâu cũng thấy miếu thờ. Những cái miếu lợp lá mật cật⁶ to hơn thước vuông lạnh ngắt, tựa lưng vào các gốc mấm cội gừa⁷ thờ các oan hồn uống tử bị hổ giảo răn quán, thờ các hồn ma tá điền bị địa chủ cưỡng bức mang thai ra đày thất cổ. Tháng mưa dầm, gió rít kèn kẹt trên ngọn cây, tiếng chồn túc con suốt sáng như tiếng đàn bà đưa vồng, cầu nhàu.

Con đường mở cửa từ Rạch Giá qua Hà Tiên sẽ là con đường chiến lược quan trọng về quân sự, phòng thủ eo biển vững chắc, hành quân mau lẹ, trấn giáp các tôn giáo có tính chất ái quốc, các vùng núi Ông Cấm, Thất Sơn, và sẽ thâm vô không biết bao nhiêu nguồn lợi về làm hải sản. Ấy là chưa nói việc khai khẩn những đồn điền qui mô sau này.

Cho nên Tây ra lệnh bắt dân làm trâu, bắt tù các tỉnh lân cận dồn về đắp đường. Thanh niên từ mười tám tuổi đến cụ già năm mươi đều bị bắt đi phu, đốt đất hầm trải lộ⁸. Đói rét, bệnh tật, nhất là roi đòn của bọn Tây trảng tiền ngày đêm vun vút quật vào lưng đã giết hàng trăm mạng người. Xác chết dập

5 Vộp: Một loại gân giống như hén nhưng to bằng nửa bàn tay, vỏ đen.

6 Mật cật: Loại cây giống như cây cọ nhưng bé và thấp hơn, lá mỏng hơn lá cọ.

7 Mấm: Hay còn gọi là mấm, nhóm các loài cây rừng ngập mặn. Tùy loài, cây có thể cao 30 mét. Gừa: Thuộc họ dâu tằm, loài cây cho gỗ lớn với nhiều cành nhánh, vươn dài bám đất, phát triển tốt ở nơi ẩm thấp, gần bờ kênh hay sông nước, sống bền bỉ, bò tỏa khắp nơi.

8 Nung đất cho cứng để trải mặt đường.